

CO JE TO PŘÍSLOVÍ?

1 Příslaví Šalomounova, syna Davidova, krále izraelského... k pochopení přísloví a podobenství, výroků a hádanek moudrých. (1:1,6)

Příslaví je poetické, stručné, živé, k zamyšlení vybízející rčení, které v několika slovech vyjadřují pravdu a základní oblasti našich životů. Moderní lidé pro přísloví těžko hledají nějakou kategorii. Nejsou to ani absolutní příkazy, ani přísliby, často se jedná jen o náznaky. Jedná se o postřehy, jak život funguje. Smyslem přísloví je tedy získat správný vztah ke skutečnosti prostřednictvím usilovného přemýšlení a vytrvalého uvažování. Příklad je jako tvrdý bonbón: Když ho jen tak kousnete, dostanete z něj jen málo a možná si dokonce vylámete zub. Místo toho ho musíte přežvýkat na patru, dokud se nepocítíte sladkost.

Moudrost není jen pro „hlubokomyslné“. Je to způsob, jak procházet každodenním životem. Pomáhá vám poznat, co dělat, když vaše dítě přijde ze školy s monoklem, když náhle přijdete k nečekaným penězům nebo když přijdete o práci. Co uděláte, aby se situace ještě nezhoršila? Naše moudrost nás povede, když budeme růst v poznání Ježíše, který je Moudrost sama.

V jaké životní oblasti v současnost nejvíce hledáš moudrost?

1

Jak moc je pro tebe Bible „praktická kniha“, která se týká nejen věčnosti, ale i časnosti?

MODLITBA Pane, byl bych raději, kdybys mi jednoduše řekl, co mám dělat, prostřednictvím nějakého vnitřního hlasu nebo nějaké knihy konkrétních pravidel pro každou situaci. Místo toho slyším, jak mě voláš, abych rostl v moudrého člověka, který rozezná, co má dělat. Pomoz mi na toto volání odpovědět a dej mi porozumění. Amen.

2 Příklad Šalomouna, syna Davidova, krále izraelského, k získání moudrosti. (1:1–2a)

NEJEN MORÁLNÍ. Hlavní slovo pro moudrost v Příslavích (hebrejsky hokma) zahrnuje mravnost, ale přesahuje její rámec. Je to správné rozhodování, i když neexistují jasné morální zákony, které by vám výslovně říkaly, co máte dělat. Některá rozhodnutí vyžadují pouze znalosti (jako například správný lék, který si vzít) a některá pouze dodržování pravidel (jako například zda se dopustit cizoložství, nebo ne). Ale žádný biblický verš vám přesně neřekne, koho si máte vzít, jakou práci přijmout, zda se přestěhovat, nebo zůstat na místě. Přesto může mít špatné rozhodnutí katastrofální následky. A neexistují ani žádné výslovné morální zákony proti charakterovým vadám, jako je hrubost, impulzivita, citová křehkost a neorganizovanost, a přesto mohou také poškodit běh vašeho života.

Kdyby nám Bůh dal stokrát omílaný soubor pravidel pro každou situaci, spoléhali bychom se jen na tento soubor a svou píli. Když však uvidíme, co je skutečná moudrost, budeme nuceni vzhlížet k Ježíši, o němž bylo řečeno: „Co je to za moudrost, která mu byla dána?“. (Mk 6,2).

Viděli jste někdy příklad dobrého a morálního člověka, který byl velmi nemoudrý?

Pokud nám Bůh nedává na některé oblasti jasná pravidla, podle čeho se řídit? Jakou roli v tom hraje Duch svatý? Společenství?

MODLITBA Pane, mám sklon být samolibý ve svých správných názorech. Rád si myslím, že znám pravdu, ale i když ji znám, neumím ji používat. Prosím, vnes do mého života to, co je nezbytné k růstu moudrosti, a pak mi připomeň, že jsem to dostal od tebe. Amen.

ASPEKTY MOUDROSTI

Přísluví Šalomouna, syna
Davidova, krále izraelského,
k získání moudrosti a poučení. (1,1–2a)

2

DISCIPLÍNA. Hebrejského slovo poučení v 1,2–3 znamená být cvičen pod vedením instruktora, který někdy dokáže být nepříjemný a tvrdý. Moudrost tedy často přichází skrze bolestnou osobní konfrontaci ze strany přátel (Př 27,5) nebo z poučení se z vlastních chyb (26,11) či z utrpení, které Bůh rozumně vpouští do našeho života (3,11–12). Pokud se vám porouchá auto a vy musíte přijít na to, jak ho opravit, stáváte se „moudřejšími“, jde-li o jeho opravu. Tak je to i se životem. Proust napsal, že moudrost můžeme objevit až „po cestě pouští, kterou místo nás nikdo neprojde“.

Stát se moudrým znamená stát se disciplinovaným člověkem, který nepodléhá impulzivité, ale sebekoumání, obezřetnosti a jasnému myšlení. Znamená to stát se odolným člověkem, který se díky tvrdým úderům stal vyrovnaným a vynalézavým. Tak jako se sportovec stává fyzicky zdatným až po náročném tréninku, tak i moudrost se získává těžce.

Vidíte ve svém životě, jak nebo kdy či v čem si Bůh použil těžkosti, aby vás učinil moudřejšími?

Jakými zkouškami v poslední době procházíš a jak vnímáš že si je Bůh používá k tvému růstu?

MODLITBA Otče, děti potřebují kázeň, i když se mohou vzpouzet a vzdorovat, když ji dostanou. Nedisциплиnované dítě však bude mít nešťastný život. Odpusť mi, že tvrdé rány a zklamání ve svém životě nepovažuji za tvou otcovskou kázeň. Dej, ať se z nich všech naučím moudrosti. Amen.

3 K získání moudrosti a poučení, k pochopení slov prozření. (1:2)

ROZUM. Dalším aspektem moudrosti je vhled, což znamená schopnost všimnout si rozdílů a odstínů tam, kde jiní vidí jen rozmazaně. Kathy dokáže vidět malé, ale významné rozdíly mezi výkony baletních tanečníků, které Tim nedokáže vnímat, a on si dokáže všimnout jemných rozdílů v kvalitě křivého míče, které jsou pro ni neviditelné. V oblasti tance a sportu jsme takřikajíc moudřejší jeden než druhý.

Biblická moudrost však přináší rozlišování v dovednostech každodenního života jako takového. Být moudrý znamená rozpoznat více možností a možných směrů jednání tam, kde si ostatní dovedou představit jen jednu nebo dvě. Moudrost rozeznává více rozměrů v chování a v charakteru lidí, místo aby všechny zařadila do binárních kategorií „dobrých lidí“ a „špatných lidí“. Rozlišování je také schopnost rozlišovat nejen mezi správným a špatným, ale také mezi dobrým, lepším a nejlepším. Křesťané zjišťují, že s růstem Kristovy lásky v našich srdcích roste i „hloubka vhledu“ (Fp 1,9). Jeho láska uzdravuje do sebe zahleděné ego a umožňuje nám všimnout si druhých kolem sebe a být k nim citliví.

Kde vám Bůh umožnil vidět jemné rozdíly, které jste dříve neviděli?

Přečtěte se si text Fp 1, 9 – 10. Jak tuto „hlubokou vnímavost“ získat a jak to praktikujete ve vašem životě?

V jaké oblasti potřebujete hlubší vhled? Jak ho hledáš?

MODLITBA Pane, náš svět se zdá být rozdělen na lidi, kteří vidí vše černě nebo bíle, a na ty, kteří vidí vše šedě. Vysvobod' mě od legalismu i relativismu – ani jedno není moudré. Dej mi pokoru a rozlišování, které jsou nezbytné pro moudré srdce. Amen.

3

4 Jak si prozíravě osvojit kázeň, spravedlnost, právo a přímou, aby prostoduší byli obdařeni chytrostí, mladík poznáním a důvtipem. (1:3–4)

ROZUMNOST. Hebrejská slova zde použitá doslova znamenají plánovat a strategicky žít. Existují mravní lidé, kteří nejsou moudří. Stejně tak existují i vizionáři, kteří vidí, kam bychom měli směřovat, ale mají jen malou představu o praktických krocích, jak tento cíl uvést ve skutečnost. Být moudrý znamená předvídat problémy, aniž bychom upadli do nebezpečí přílišné sebedůvěry nebo bylo ochromeni z přílišné opatrnosti. Znamená to vědět nejen co dělat, ale také kdy to dělat. Požehnání v nesprávný čas může mít účinek prokletí (27,14).

Moudrost, jak jí popisuje Písmo, je v jistém smyslu vědění, jak být v něčem „úspěšný“. Je však nesprávné zaměňovat světskou rafinovanost či chytrost za božskou moudrost, jak to udělali Adam a Eva (Genesis 3,6). Nejvyšší moudrost je obsažena v Ježíši, trpícím služebníkovi (Iz 52,13), který byl úspěšný, ale jinak, než to vnímali mnozí lidé jeho doby.

V čem vnímáš „úspěch“ v Božích očích?

Vidíš nějakou oblast, o které víš, že bys do ní měl vykročit, ale stojíš na místě?

MODLITBA Chci být úspěšný, ale z mnoha špatných důvodů. Udělej vše potřebné – i to, že do mého života přineseš pokořující zklamání, které mě naučí starat se více o to, abych byl věrný, než o to, abych byl úspěšný. Jedině tak budu osvobozen od pýchy a strachu, které brání skutečnému úspěchu. Amen.

5 Bude-li naslouchat moudrý, přibude mu znalostí, a rozumný získá schopnost (1:5)

UČENÍ. Stejně tak jako můžeme být mravní, a přesto nerozumní, tak je možné oplývat znalostmi a přesto být pošetilý. Sociolog může vědět mnoho o empirických faktorech, které vedou k chudobě. Přesto v osobním životě nemusí vycházet s penězi. Existuje totiž vědění bez moudrosti. Ale lze mít moudrost bez znalostí? Do jisté míry ne. Musíte mít alespoň nějaké znalosti o daném tématu, abyste je mohli použít s uvážlivou moudrostí. Proto Příslaví vyzývají ty, kdo chtějí být moudří, aby si doplnili vzdělání. Hebrejské slovo zde použité doslova znamená studium.

4

Abychom byli moudří, měli bychom se pokoušet porozumět lidské přirozenosti, fungování lidských vztahů i charakteru samotného Boha. Moudrost znamená být „kompetentní s ohledem na životní realitu“. Kromě užitečné literatury, kterou bychom měli studovat, vyžaduje skutečná moudrost hlubokou znalost Písma. Dokonce i Ježíš vycházel při každém svém kroku z Bible a citoval Písmo, aby čelil své smrti a vysvětlil ji (Mt 27,46; Ž 22,1).

Jak můžete podniknout kroky k tomu, abyste výrazně rozšířili své znalosti Bible?

O jakých dalších oblastech života byste nyní měli získávat poznání?

I když člověk o něčem hodně ví, stejně to není záruka, že podle toho žije. Proč? Jak se tomu jako křesťan vyhnout?

MODLITBA Nemám pro to žádnou omluvu: Pane, trávím příliš málo času studiem a rozjímáním o tvém Slově. Vždy si najdeme čas na věci, kterých si nejvíce vážíme. Prosím tě tedy o odpuštění, že nemiluji tvé slovo a tebe tak, jak jsi miloval ty mě. Nauč mě své pravdě. Amen.

OPAK MOUDROSTI

6 Jak dlouho budete vy, kteří jste prostí, milovat své prosté způsoby? Jak dlouho se budou posměváčci těšit z posměchu a blázni nenávidět poznání? (1:22)

V celé knize Přísloví je opak moudrosti nazýván bláznovstvím. V češtině je slovo „blázen“ urážka. V Příslovích jsou však blázni lidé, kteří jsou navyklí žít tak, že nemají kontakt s realitou, že znepríjemňují život sobě i všem kolem sebe. Se svým tělem nemůžeme zacházet, jak chceme, bez následků. Nemůžeme se chovat k lidem, jak chceme, a očekávat, že budeme mít dobré přátele a silnou rodinu. Nemůžeme všichni žít sobecky a očekávat, že společenská struktura zůstane neporušená. Hlupáci však všechny tyto věci dělají, a proto rozsévají a sklízí nesvár a zkázu.

Jak uvidíme, existují různé formy pošetilosti. Největším bláznovstvím je však učinit středem svého života cokoli jiného než Boha. To vždy vede ke zklamání a zhroucení. Ježíš popisuje „pošetilého člověka“, jehož dům je postaven na písku místo na pevné skále Kristova slova a moudrosti (Mt 7,24–26). Blázni nevidí tyto hranice zakotvené v realitě – fyzické, psychologické, vztahové a duchovní. Vycházejí z nich a diví se, že se potápějí.

Kde jste v poslední době – buď ve svém životě, nebo v životě někoho jiného – nejčastěji viděli hořké ovoce bláznovství?

Jak si představuješ život postavený na skále v duchu uvedeného textu?

5

MODLITBA Moje srdce chce často popírat realitu, ale to je pošetilé. Skutečnost v tomto padlém světě je nádherná i strašná. Pomoz mi vidět ji takovou, jaká je, a nauč mě v ní moudře chodit. Amen.

7 Jak dlouho budete vy, kteří jste prostí, milovat své prosté způsoby? Jak dlouho se budou posměváčci těšit z posměchu a blázni nenávidět poznání?“ (1:22)

POSMĚVÁČEK. V tomto verši jsou zmíněny tři druhy bláznů. V jádru povahy posměváčků je pýcha, která se nerada někomu podřizuje (21,24). Jejich strategií je všechno vyvracet a chovat se přitom velmi samolibě s postojem, že všemu rozumí. Posměváčci, ačkoli jsou to hlupáci, se někdy jeví jako moudří a vysoce kultivovaní.

Některé věci si samozřejmě zaslouží kritiku, a dokonce i satiru. Dokonce i Bůh se někdy vysmívá. Avšak „sedět ve společnosti posměváčků“ (Žalm 1,1) znamená, že se cynismus

a posměch stanou běžnou reakcí. Posměch vás zatvrdí a otráví vztahy. Vidět 'skrz prsty' je totéž jako nevidět. Žijeme v postmoderní době, která podporuje dekonstrukci, a v době internetu, která usnadňuje posměch a výsměch a ztěžuje rozumnou diskusi. Musíme tedy odolat obrovskému kulturnímu tlaku, abychom se nestali posměváčky. Srovnejme to s Ježíšem: „Nebude se hádat ani křičet. . . . Nalomenou třtinu nezlomí a doutnající knot neuhásí, dokud nedovede spravedlnost k vítězství“ (Mt 12,19–20).

Jaká je tvoje zkušenost s těmi, které přísloví nazývá „posměváček“?

Jak se bráníš přehnané kritice, cynismu a zlehčování?

MODLITBA Pomoz mi vyhnout se zkratkám světa, které mi pomáhají vypadat moudře – cynickému nadhledu, vtipu, povzdechům a předstíranému smutku nad tím, jak jsou všichni hloupí. Dej, ať nikým nepohrdám a každého si vážím, i když ho s ním nesouhlasím. Amen.

8 Jak dlouho budete vy, kteří jste prostí, milovat své prosté způsoby? Jak dlouho se budou posměváčci těšit z posměchu a blázni nenávidět poznání? (1:22)

6

PROSTÝ. Každý druh blázna, tak jak ho popisuje Příklad, je mimo realitu, ale každý jiným způsobem. Dalším bláznem v tomto seznamu je hebrejsky doslova „prostý“. Tento druh bláznovství je naivita. „Prostí lidé věří všemu“ (14,15). Dají se příliš snadno svést a ovlivnit. Stejně jako děti mohou být příliš ohromeni velkolepými a dramatickými událostmi nebo mohou příliš potřebovat souhlas, a proto se nechají strhnout silnými osobnostmi, které jim ho poskytnou. Budou podporovat diktátorské vůdce, kteří jim slibují mír a prosperitu. Nechtějí poctivě přemýšlet a promýšlet realitu z Boží perspektivy. Pravděpodobně také naletí na návody na rychlé zbohatnutí (12,11).

Prostí lidé se mohou změnit a naučit se rozumnosti (19,25), ale mohou také „zdědit bláznovství“ (14,18) – mohou se stát úplnými blázný. Nemusíte leccemu rozumět, ale přesto být moudří. A zároveň můžete být dobře situovaní, s dobrými konexemi a vzděláním – a přesto být prostí.

Koho jste potkali, o kom jste si mysleli, že je spíše jednoduchý, ale ukázalo se, že takový není? Jaké vlastnosti se u nich projevíly?

Jak se jako křesťan „učit rozumnosti“ a jak to zcela konkrétně praktikuješ nebo chceš praktikovat?

MODLITBA Vidím v sobě „posměváčka“, ale vidím v sobě i „prostého“. Určitě příliš potřebuji lidské uznání a jsem také intelektuálně netrpělivý, nechci si věci promýšlet. Často tě prosím, abys mě zachránil před mým hříchem. Nyní mě, Pane, zachraň od mé pošetilosti. Amen.

9 Jak dlouho budete vy, kteří jste prostí, milovat své prosté způsoby? Jak dlouho se budou posměváčci těšit z posměchu a blázni nenávidět poznání? (1:22)

TVRDOHLAVÝ. Nejčastějším slovem, které se v Přísllovích používá pro blázny, je termín tvrdohlavý. Hlavním znakem této skupiny bláznů je, že jsou svéhlaví, moudří ve vlastních očích, neschopní učit se poznání nebo se nechat opravit. Dětský psycholog Jerome Kagan zjistil, že děti se rodí s jedním ze tří základních temperamentů, které určují, jak instinktivně reagují na obtíže. Některé reagují úzkostí a stažením se do sebe, jiné agresí a asertivním jednáním a další optimismem a snahou prosadit se společenským a srdečným jednáním. Každý z výchozích temperamentů funguje v některých situacích dobře. Kagan však tvrdil, že pokud rodiče nezasáhnou, přirozený temperament dětí převládne a děti se nenaučí, jak moudře jednat v situacích, v nichž je jejich obvyklá reakce nevhodná, nebo dokonce smrtící. Jinými slovy, jsme od přírody tvrdohlaví a nemoudří. Moderní kultura trvá na tom, že bychom měli nechat děti být samy sebou, ale to, co nám připadá nejpřirozenější, může být katastrofální (22,15). Aby se stali moudrymi, musí se úzkostliví naučit být odvážnější, odvážní opatrnější a chronicky sluníčkoví rozhodnější. Pouze v Ježíši vidíme toho, kdo se obvykle neprosazuje ani od problémů neutíká, ale vždy reaguje přiměřeně situaci s dokonalou moudrostí (Jan 11,23–25.32–35).

V čem jste nejvíce svéhlaví a nejméně otevření novým myšlenkám nebo kritice?

Který z výše popsaných temperamentů je vám nejbližší, v čem vnímáte jeho slabiny a jak s tím bojujete?

Napadá tě nějaká situace z Ježíšova života, která v popsaná v textu? Co si z ní vzít do života?

MODLITBA Otče, vidím Ježíše, jak prochází životem bez jediného špatného slova nebo chybného kroku. On přesně ví, kdy má mlčet a kdy mluvit, kdy má napravovat a kdy potvrzovat. Jak rád bych byl jako on! Prosím, začni ve mně skrze své Slovo a Ducha znovu vytvářet jeho moudrost. Amen.

10 Ničemný člověk, muž propadlý ničemnostem, má plná ústa falše, mrká očima, nohama cosi naznačuje, svými prsty ukazuje. V srdci má proradnost, osnuje zlo v každém čase, vyvolává sváry. Proto náhlá pohroma ho stihne, bude nenadále rozdrčen a nezhojí ho nikdo. Př 6,12–15

POTÍŽISTA. Dalším druhem blázna je muž propadlý ničemnostem nebo-li „hezky česky“ potížista. Znakem tohoto člověka je neustálý konflikt (6,14). Je to opak tvůrce pokoje (Mt 5,9), stavitele mostů, jehož opatrné, laskavé odpovědi (15,1) odzbrojují a uvolňují napětí. Tvůrce konfliktů je naopak rozdmýchává. Není to člověk, který odhaluje falešný mír důrazem na upřímnost. Je to spíše někdo, kdo vždy cítí potřebu protestovat a stěžovat si, místo aby přehlédl nějakou maličkost nebo křivdu (19,11). Když se potížisté hádají, nepředstavují druhou stranu spravedlivě. Jejich zkažená ústa produkují klamavá zamlčování, polopravdy a narážky. Jejich řeč těla (mrkání, signalizace) vytváří spíše nepřátelskou situaci než situaci, která by vedla k řešení. Potížisté tvrdí, že „pouze říkají pravdu“, ale často pravdou zraňují. Potížisty však stihne katastrofa (6,15). S postupem času je stále jasnější, že sami potížisté jsou příčinou toho, že za nimi vždy následuje konflikt. Mohou být trvale zdiskreditováni událostmi, které je odhalí takové, jací jsou. Konečným důvodem jejich pádu je však to, že „Hospodin nenávidí člověka, který vyvolává konflikty ve společenství“ (6,16.19).

Jak zvládáš komunikovat pravdu s láskou?

Jak se vyrovnáváš s potížisty“ tak jak jsou popsáni v textu?

Jak s nimi komunikovat?

MODLITBA Děkuji ti za toto varování. Je správné říkat pravdu i lidem, kteří ji nevítají. Ukaž mi však, zda mluvím pravdu s láskou, nebo ji naopak prosazuji zbytečně či tvrdě. Chci být statečný pro pravdu, ne potížista. Dej mi moudrost, abych dokázal rozeznat rozdíl. Amen.

11 Jdi k mravenci, ty lenochu, uvažuj o jeho cestách a buď moudrý! Nemá žádného velitele, žádného dozorce ani vládce, a přesto si v létě ukládá zásoby a o žních sbírá potravu. . . . Trochu spánku, trochu dřímoty, trochu složení rukou k odpočinku – a chudoba tě přepadne jako zloděj a nedostatek jako ozbrojenec. (6:6–11)

LENOCH. Dalším druhem blázna v Příslovích je lenoch. Moudří ke své práci potřebují pouze vnitřní motivaci, nikoliv hrozby (6,7). Nejsou také impulzivní, místo toho praktikují odložené uspokojení (verš 8). Naproti tomu lenoch se neustále vymlouvá na zdánlivě drobné poklesky (trochu... trochu... trochu), ale pak je překvapen, když ho přepadne bída (verše 10–11). Sám sebe klame tím, jak pomalu odkládá povinností. Tak mu po centimetrech a minutách uniká čas příležitosti.

V knize Hillbilly Elegy autor vypráví o Bobovi, který s ním pracoval ve skladu dlaždic se svou přítelkyní. Bob jednou týdně chyběl v práci, chronicky chodil pozdě a každý den dělal mnoho přestávek, z nichž každá trvala přes půl hodiny. Jeho přítelkyně chyběla v práci každý třetí den a nikdy to předem neoznámila. Když byli po mnoha varováních propuštěni, Bob zuřil. Autor přesvědčivě dochází k závěru, že příliš mnoho lidí je dnes imunních k náročné práci a že to, co bylo dříve považováno za dobrou a rozumnou práci, je dnes považováno za práci vyžadující nepřiměřené nároky. Výsledkem je společenský úpadek, jak varuje Přísloví. Srovnejte to s Ježíšem, který řekl: „Já a můj Otec pracujeme stále“ (Jan 5,17).

Je nějaká oblast vašeho života, která vám „uniká“, protože na ní nepracujete?

Jak řešíš rovnováhu mezi přepracovaností a leností?

MODLITBA Je špatné přepracovávat se, být hnán potřebou uspět a zalíbit se druhým. Ale stejně špatné a destruktivní je být líný. Stejně jako v mnoha jiných oblastech i zde potřebuji Boží pomoc, abych našel zbožnou rovnováhu. Pomoz mi, Pane! Amen.

12 Neboť jejich nohy běží za zlem,
pospíchají prolévat krev. Je zbytečné
sypat pod síť, když to každý okřídlenec
vidí. Oni však strojí ty vražedné úklady
proti sobě, číhají na vlastní duši. Takové
jsou stezky všech, kdo za ziskem se
honí; ten stojí své pány život. Př 1, 16 – 19

CHYTIT SE DO PASTI. Žádný nebeský pták není tak hloupý, aby vletěl do viditelné pasti (1,17). Ale i ptáci jsou moudřejší než ti, kteří si myslí, že se dostanou nahoru po žebříku tím, že pošlapou někoho jiného. Ti, kdo se dopouštějí křivdy na druhých, číhají na vlastní duši, jejich chování je nakonec polapí.

Nový zákon hovoří o tom, že získat svět na úkor druhých znamená ztratit svou duši (Mk 8,36). Jak k tomu dochází? Když jste k druhým bezohlední, uvolňujete schopnost svého srdce být krutý a sobecký. Tyto choutky se ti vymknou kontrole a vedou ke špatným rozhodnutím. Když nežiješ pro druhé, ale jen sám pro sebe, budeš věčně nespokojený. Ježíš, nejvyšší učitel moudrosti, nám říká, že musíme ztratit svůj život ve službě Bohu a druhým, abychom jej našli (Mt 16,25).

Udělal jste někdy něco sobeckého, co se vám vrátilo?

Jak rozumíš Ježíšovu „Ztratit sebe sama, abychom našli sami sebe“?

Jak to praktikuješ?

MODLITBA Pane, mé srdce mi říká, že snaha o štěstí je pro mě na prvním místě. Ale mé srdce pak zůstává prázdné. Místo hledání štěstí budu hledat tebe a říkat: „Ať se děje, co se děje!“. A teprve pak budu nakonec šťastný. Amen.

10

13 Protože nedbáš všech mých rad
a nepřijímáš mé výtky, budu se ti smát,
až tě postihne neštěstí, budu se ti
posmívat, až tě postihne pohroma.
(1:25–26)

ABSURDITA. Když neštěstí postihne pošetilce, Moudrost se vysměje. Je to kruté? Ne. Moudrost je zde reprezentativní postavou a smích zde není cynismem, ale způsobem, jak vyjádřit „absurditu volby pošetilství“. Albert Camus tvrdil, že naše srdce touží po lásce bez rozchodu, ale vesmír bez Boha nám dává jen „vědomou jistotu smrti bez naděje“. Tento chronický nedostatek naplnění Camus nazval „Absurditou“. Život vnímal jako jednu dlouhou černou komedii nevyléčitelného, neměnného hledání věcí, které život prostě nemůže poskytnout.

Camus si myslel, že Bůh neexistuje. Příslloví ví, že existuje, ale souhlasí s tím, že život žitý bez Boha přinese marnost, protože věci světa nemohou naplnit nejhlubší touhy srdce. Z romantiky, peněz a úspěchů nikdy nemůžete získat naplnění, které může přinést pouze vztah s Bohem. Život ve světě bez Boha vám tedy skutečně bude připadat marný a absurdní. „Očekávání spravedlivých končí radostí, ale naděje bezbožných přicházejí vniveč“ (10,28).20

Pokud prožíváte frustraci a marnost, dokonce pocit nesmyslnosti, co s tím můžete udělat?

Jak moc vás naplňuje vztah s Bohem, jak ho pěstujete?

MODLITBA Dnes je život někdy zobrazován jako temný a nejednoznačný, bez šťastných konců. Ukaž mi, že příběh mého života může obsahovat i krásu a dobro a směřuje k věčnosti. Obnov ve mně dnes tuto jistotu. Amen.

14 Neboť svéhlavost prostých je zabije a samolibost bláznů je zničí, ale kdo mě poslouchá, bude žít v bezpečí a v klidu, beze strachu z újmy.“ (1:32–33)

11

SAMOLIBOST. Jak jsme viděli, znakem blázna je být moudrý ve vlastních očích. To vede ke smrtelnému duchovnímu stavu samolibosti. Není nic pošetilejšího než si myslet, že máte život pod kontrolou. Klasickým příkladem je Ježíšovo podobenství o bohatém bláznovi (L 12,19–20). Bez ohledu na to, jak si myslíme, že máme život pod kontrolou, ztráta, nemoc, zrada nebo finanční problémy potkají každého. Žádné bohatství, úspěch, moc ani plánování vás před nimi neudělají imunními.

Blázni žijí ve snu o metafyzické soběstačnosti. Myslí si, že mají všechno vyřešené, zajištěné a samolibost vede ke katastrofě. Opak samolibosti – úzkost – však není řešením. Můžeme se oprostít od přehnané sebejistoty, a přesto být v klidu, beze strachu, pokud si uvědomíme, že máme za otce všemocného, svrchovaného Pána vesmíru. Křesťané si také připomínají, že když Bůh neušetřil svého vlastního Syna, jak by nám nedal vše, co potřebujeme (Římanům 8,32)?

Pokud se vám daří docela dobře, nezačínáte být spokojení? Pokud se vám nedaří, začínáte být úzkostliví? Jak se můžete vyhnout obojímu?

Přečtete si Ježíšovo podobenství uvedené v textu.

Kde vidíš, že je pro tebe aktuální?

Jak se učit spoléhat na Boha, a to nejen když jsme v nějakém průšvihů?

MODLITBA Pane, tak často se mi stává, že si myslím, že mám všechno pod kontrolou, a zároveň cítím paniku, že se mi všechno vymyká z rukou. Ani jedno není pravda. Ty máš vše pod kontrolou, a dokud v tom nespočinu, budu nešťastný blázen. Amen.

15 Posmívá se pyšným posměváčkům, ale projevuje přízeň pokorným a utlačovaným. (3:34)

POSMÍVÁ SE POSMĚVAČŮM. Posměvač „nosí věčný úšklebek“. Jeho schopnost pro břitké urážky a invektivy vypadá jako intelektuální vyspělost. Za maskou vtipkování se skrývá přehnané sebevědomí o vlastním názoru a inteligenci. Proto jsou zde pyšní posměváčci stavěni do kontrastu s pokornými.

Posměváčci mají obzvláště velký vliv na prosté lidi, mezi nimiž se často povyšují na vůdce. V naší současné kulturní atmosféře jsou společensky nejvyhledávanějšími lidmi největší posměváčci a rozvraceči. Není však nic horšího než vzhlížet k posměvačům, kteří vám znemožňují vypěstovat si k čemukoli loajalitu nebo úctu. Tito lidé rozvrací skrze povzdechy, rýpavé poznámky a povytažené obočí.

Konečný soud nad nimi je příléhavý: [Pán] se vysmívá posměvačům (3,34). On „pyšným odporuje, ale pokorným prokazuje přízeň“ (1 Petr 5,5). Nejlepším příkladem je Ježíš, který přišel na svět nikoli jako pyšný posměvač, ale jako ten, kdo je „tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29).

***Proč někdy lidé, kteří rozvrací a posmívají se,
získávají na svoji stranu přízeň?***

Jak se této vlastnosti bránit, aby nepohltila i nás?

***V čem se projevovala Ježíšova tichost a pokora
a jak ji aplikovat do svých životů?***

12

MODLITBA Pane, svět nám říká, že respekt si získávají ti, kdo jsou sebevědomí a umí se prosazovat, ale to je jen dočasné. Ve skutečnosti sklízíme to, co jsme zaseli. Milovníci jsou milováni a posměváčci zesměšňováni. Pomoz mi, abych na to dnes celý den pamatoval. Tolik to potřebuji! Amen.

JAK SE STÁT MOUDRÝM?

- 16 Jestliže přivoláš porozumění a hlasitě zavoláš na rozumnost, budeš-li ji hledat jako stříbro a pátrat po ní jako po skrytých pokladech, tehdy pochopíš, co je bázeň před Hospodinem, a dojdeš k poznání Boha. Neboť moudrost dává Hospodin, poznání i rozumnost pochází z jeho úst. (2, 3–6)

POCHOPIT PARADOX. Ve 2. až 4. kapitole Přísloví je mnoho myšlenek o tom, jak se v nás moudrost rozvíjí a roste. Na začátku jsme konfrontováni s paradoxem. Moudrost je něco, o co bychom měli usilovat. Stejně jako k nám Moudrost volá (1,20–21), tak i my máme hlasitě volat po moudrosti (2,3). Ale poté, co nás Př 2,3–4 vyzývá k co největšímu úsilí a přirovnává ho k hledání skrytého pokladu, nám verš 6 říká, že moudrost je nakonec darem od Boha. Tato myšlenka prochází celou Biblí. Filipským 2,12–13 nás vyzývá, abychom „s bázní a chvěním pracovali na svém spasení“, ale hned dodává: „vždyť je to Bůh, kdo ve vás působí, abyste chtěli a jednali, aby se naplnil jeho dobrý záměr“.

V tomto paradoxu nacházíme moudrost. Kdyby vše záleželo jen na nás, dělali bychom pod drtivou úzkostí a vyhořeli. Kdyby však Bůh pracoval pouze mimo nás, ztratili bychom veškerý smysl pro iniciativu. Tento paradox nám dává podněty a jistotu, abychom o poznání Boha usilovali celý život.

Jak se ve vašem životě projevuje „úsilí o moudrost“?

Proč vlastně máme a chceme poznávat Boha?

MODLITBA Když se nám daří, musíme uznat, že to všechno bylo od tebe. Přesto od nás vyžaduješ maximální úsilí a my v něm rosteme do podoby tvého syna Ježíše. Jak jsi geniální, můj Bože. Amen.

- 17 Tak budeš kráčet po cestách dobrých a držet se stezky spravedlivých. Neboť upřímní budou žít v zemi a bezúhonní v ní zůstanou, ale bezbožní budou ze země vyhlazeni a nevěrní z ní vytrženi. (2:20–22)

BÝT SPRAVEDLIVÝ. Když se v Příslovích mluví o spravedlivých a bezbožných, myslíme si, že se tím myslí „mravní“ a „nemravní“. To je správné jen zčásti. Hebrejská slova pro spravedlivé – cedek a mišpat – mají výrazně sociální aspekt. Bruce Waltke píše: „Spravedliví jsou ochotni znevýhodnit sami sebe, aby prospěli společnosti; bezbožní jsou ochotni znevýhodnit společnost, aby prospěli sami sobě.“

Spravedliví říkají: „Velká část toho, co mám, patří lidem kolem mě, protože to všechno pochází od Boha a on chce, abych miloval své bližní.“ Bezbožní říkají: „Se svými věcmi si mohu dělat, co chci.“ Projděte si Příslloví a čtete nyní „spravedlivé“ a „bezbožné“ s touto úplnější definicí na paměti a bude to jako úplně nová kniha. Posune vás k tomu, abyste žili skutečně spravedlivý život – abyste nebyli pouze morální, ale abyste se také angažovali ve prospěch sociální spravedlnosti. Ukáže vám také na toho, který „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé“ (Mk 10,45).

Jakým způsobem znevýhodňujete sami sebe, časově i finančně, pro dobro společnosti, ve kterém žijete?

Pokud je vše, co mám, umím, kým jsem darem od Boha, jak se to odráží na mém životě?

MODLITBA Vydělal jsem své peníze díky schopnostem a příležitostem, které všechny pocházejí od tebe. Pomoz mi vnímat svůj čas, peníze a sociální vazby jako to, co jsi mi dal pro dobro lidí kolem mě. Bude to těžké, protože moje kultura mě nutí myslet si, že jsem chudý a nikomu jinému nic nedlužím. Nedovol mi, abych tomu uvěřil. Amen.

18 Můj synu, pokud tě svádějí hříšní lidé, nepodléhej jim. Říkají-li: „Pojď s námi, budeme číhat na nevinnou krev, přepadneme nějakou neškodnou duši...“ – synu můj, nechod' s nimi, nevstupuj na jejich stezky. (1:10–11,15)

NESPOLÉHEJ SE NA RODOKMEN. Zde rodiče varují svého syna, aby se nevydával na cestu násilí (1,8–19). Lidé ze střední třídy si budou myslet, že takové varování je pro jejich děti zbytečné. Jistě, matka z chicagské jižní čtvrti by to možná potřebovala říct, ale ne my! Příslloví však ví, že každý má potenciál stát se krutým. Když je někdo odhalen jako střelec nebo atentátník, sousedé často říkají tazatelům: „Ale on pocházel z tak dobré rodiny.“ A tak se to děje.

Bible nikdy nepředpokládá, že by rodinný původ byl nějakou pojistkou proti zlu. Ani neučí, že k násilí jsou náchylní pouze chudí. I dobře situovaní lidé mohou „rozbit hlavu chudým“ prostřednictvím legálních, ale bezohledných ekonomických praktik (Amos 2,6–7). Vaše děti ze střední a vyšší třídy „mohou být v pokušení vstoupit do firmy, jejíž zisky spočívají ve vykořisťování dělníků, v ničení životního prostředí nebo v úspěchu na úkor spravedlnosti a pravdy“. Nemyslete si, že se lze vyhnout špatnému životu jen proto, že pocházíte z „dobré rodiny“.

Co dobrého a co špatného si přinášíš ze své rodiny a jek se s tím srovnáváš?

Skutečně platí, že každý – tedy i ty – má potenciál stát se krutým?

Pokud ano, kdy sis to uvědomil a jak se tomu bráníš?

Je něco, co sice vám přináší prospěch, ale v konečném důsledku to pro někoho není dobré?

MODLITBA Pane, je tak sobecké předstávat si, že naši přátelé a rodina by nikdy nemohli udělat nic tak špatného. Ano, mohou, a já také. Pomoz mi vytvořit společenství, které se „denně navzájem napomíná“, abychom nebyli „zatvrzelí klamnou povahou vlastního hříchu“ (Židům 3,13). Amen.

19 Na otevřeném prostranství moudrost hlasitě volá, na náměstí pozvedá svůj hlas, na vrcholu zdi křičí, u městské brány pronáší svou řeč. (1:20–21)

15

ZÍSKEJTE ZKUŠENOST. Moudrost zde vyzývá lidi, aby se od ní učili, ale nečiní tak z věže ze slonoviny, nýbrž venku, na náměstí a na veřejných místech města. Moudrost se rozvíjí pouze ve zkušenosti. Bez ohledu na to, jak usilovně studují, se absolventi lékařské, právnické a obchodní školy stanou ve svých oborech skutečně moudrými až venku, tedy v reálném životě.

Příslloví nejsou „inspirativní“ knihou s výroky, které na vás okamžitě vyskočí ze stránky. Moudrost nelze zprostředkovat sérií přednášek TED nebo „manažerských instruktáží“. Přichází nejprve se zkušeností a pak s hlubokým, upřímným zamyšlením nad touto zkušeností. Objevuje se pouze tehdy, když si klademe hloubavé otázky: Kdy jsem to naposledy viděl v mém životě nebo v životě někoho jiného a jaké poučení jsem si z toho vzal? Kde to potřebuji praktikovat? Jak by se můj život změnil, kdybych to dělal? Jaký vliv má to či ono na moje myšlení a postoje? Vzpomeňte si, jak často Ježíš, náš učitel, mluvil v podobenstvích a na otázky odpovídal dalšími otázkami, snažil se nás přimět k zamyšlení, přemýšlení a růstu v moudrosti (Mt 13,10; L 20,4; Jan 16,29).

Co se vám v poslední době stalo, co bylo výrazně dobré nebo těžké?

Přemýšleli jste s někým, abyste se z toho naučili moudrosti?

Probíráš svoje zkušenosti z Bohem?

MODLITBA Pane Bože, leccos jsem v Bibli četl a z Bible slyšel, ale nežil jsem podle toho. Pomoz mi. Chraň mě před tím, abych byl jen posluchačem tvého slova, a ne jeho vykonavatelem. Nedovol, abych klamal sám sebe (Jakub 1,22). Amen.

20 Budou mě volat, ale já jim neodpovím, budou mě hledat, ale nenajdou mě, protože nenáviděli poznání a nezvolili si bázeň před Hospodinem. (1:28–29)

NEODKLÁDEJTE. Protože moudrost nevzniká nabytím vědomostí, ale dlouhou zkušeností a přemýšlením, trvá dlouho, než se dostaví. Co se tedy stane, když se náhle dostanete do velké krize? Pokud nemáte vydobyté návyky moudrosti – spočívat v Kristu, když ostatní jistoty odpadnou, rozlišovat mezi špatnými, dobrými a nejlepšími možnostmi – nemůžete si je náhle osvojit přes noc, stejně jako se přes noc nepřipravíte na olympijské hry.

John Newton napsal: „Boží milost je stejně nutná k vytvoření správné nálady... při rozbití porcelánového talíře jako při smrti jediného syna.“ To znamená, že pouze pokud se naučíme milosti a moudrosti v menších každodenních zklamáních, budeme připraveni na ta velká. V krizi budete toužit po moudrosti, ale ta vám neodpoví. „Jsou body, odkud není návratu; když se na nás řítí bouře, je pozdě hledat úkryt. Okamžiky rozhodnutí pominou a jsou navždy pryč. Záleží jen na načasování.“

*Máš nějaké návyky, o kterých z dlouhodobého hlediska víš,
že tě někam posunuly a pomohly ti?*

Jak jsi na tom s duchovními disciplínami?

MODLITBA Víím, že mi nenaložíš víc, než mohu unést (1. Korintským 10:13). Pokud si však neobléknu celou duchovní výzbroj, kterou mi dáváš (Ef 6,10–18), mohu se tím vystavit nebezpečí. Dej mi tu pravou, těžce získanou moudrost. Jsem připraven udělat vše, co je nutné, abych ji přijal. Amen.

16

21 Důvěřujte Hospodinu celým svým srdcem a na svoji rozumnost nespoléhej. (3:5)

IDENTIFIKUJTE SVÉ MODLY. Ve 3. kapitole Přísloví je uvedeno šest věcí, které mohou sloužit jako znaky moudrého člověka a zároveň jsou prostředkem k růstu v moudrosti. První z nich je důvěra v Hospodina. Můžete věřit v Boha, a přesto důvěřovat něčemu jinému, co má pro vás skutečný význam a co vám dává štěstí. To je tedy náš skutečný Bůh, jen se nám to nechce pojmenovat. Přijdeme na to teprve, když se vám něco nepovede, například v kariéře nebo v rodině. Uvědomíme si, že daná oblast je pro nás mnohem důležitější než sám Pán.

Co to má společného s moudrostí? Okolo oblastí, ke kterým jsme si vypěstovali důvěru našeho srdce, ať už jde o kariéru, bohatství, manžela, děti nebo nějaký milostný vztah, jsou přehnané emoce. Budete nepřiměřeně otřeseni, znepokojeni, rozzlobeni nebo sklíčení, pokud je něco ohrozí. Zastíní váš úsudek, zkreslí vaše vidění sebe sama i světa.

Modloslužby srdce vedou k pošetilosti v životě. Konečným lékem na modlářství je evangelium. Nebudeme se muset ospravedlňovat skutky – úspěchem, romantikou nebo úspěchem – pokud budeme ospravedlněni svobodně vírou v Ježíše (Římanům 3,21–24).

Jaký je ve vašem životě nejlepší kandidát na alternativního „boha“?

Jak s ním bojuješ?

MODLITBA Když se k tobě Izraelci modlili o pomoc, neodpověděl jsi, ale když „odložili své modly“, začal jsi v jejich životech působit (Soudců 10:10–18). I já jsem k tobě utíkal se svými prosbami, aniž bych byl ochoten vykořenit své hluboké, falešné bohy. Pane, „pomoz mi najít své vše v tobě“ a v ničem jiném. Amen.

22 **Důvěřuj Hospodinu celým svým srdcem a nespolehej na svůj rozum; na všech svých cestách se mu podřizuj a on ti urovná stezky. (3:5–6)**

17

PODŘÍDIT SE JEHO SLOVU. Druhým znakem a prostředkem moudrosti je podřizovat se Bohu na všech svých cestách – v každé oblasti života – a nespolehat na vlastní rozum. Naše kultura nám říká, abychom vše podřizovali svému rozumu, abychom vše zpochybňovali, včetně Bible. Každý si však musí vybrat něco, co nebude zpochybňovat. Moderní lidé si např. nenechají zpochybnit své právo všechno zpochybňovat. Každý tedy žije ve víře v nějakou konečnou autoritu. Příslloví nás vyzývají, abychom se řídili Božím slovem, ne naším rozumem a intuicí.

Bible vás může vést na všech vašich cestách, i když pro každou životní situaci neexistuje konkrétní verš. Když se ponoříte do biblického příběhu o osobním Bohu, který nás stvořil a zachránil pro vztah s ním, bude díky tomu každá část života – jak utrácíte peníze, jak se chováte k lidem, jak rozdělujete svůj čas a jak vnímáte sami sebe – vypadat jinak, než kdybyste tomuto příběhu nevěřili. Moudrost pak roste, když žijete každodenní život utvářený biblickým příběhem a aktivním vztahem s Ním.

Kdy jsi naposledy zažil od Boha nějaké zastavení a podle toho přenastavil svoje postoje, skutky, život?

Jak podřizovat svůj rozum Božímu slovu?

Jak si z Bible nevyzobávat jen to, co se mi líbí?

MODLITBA Chci tvé slovo nejen studovat jako knihu, ale také ho vnitřně strávit a učinit ho součástí sebe sama. Dej, ať ve mně tvé Slovo „bohatě přebývá“, abych mohl mít tvou moudrost, která povede mě i mé blízké (Koloským 3,16). Učiň tak pro Ježíše, Slovo, které se stalo tělem. Amen.

23 Nebud'te moudří ve vlastních očích, bojte se Hospodina a vyhýbejte se zlému. To přinese zdraví tvému tělu a výživu tvým kostem. (3:7–8)

BÝT POUČITELNÝ. Třetím znakem a prostředkem moudrosti je ochota nechat si poradit. Blázni jsou moudří ve [svých] vlastních očích. Někteří si nenechají poradit vůbec. Jiní blázni poslouchají jen jeden druh rad. Například dospívající mají tendenci neposlouchat rady starších lidí, ale spoléhají se především na rady svých vrstevníků. Mnozí z nás naslouchají pouze lidem své rasy, třídy nebo politického přesvědčení, a ne ostatním.

Moudrost spočívá v tom, že se na věci dokážete dívat co nejvíce jinýma očima, Božím slovem a očima svých přátel, lidí z jiných ras, tříd a politických názorů a svých kritiků. Moudré ženy a muži si kolem sebe vytvářejí společnost rádců – mentorů a poradců, přátel a lidí, od nichž mohou získat „druhý názor“. Evangelium je největším zdrojem pro vytváření učenlivosti. Ukazuje nám, že jsme hříšníci, ale jeho hluboké ujištění o Boží bezpodmínečné lásce nám umožňuje čelit našim chybám bez popírání.

Existuje člověk, kterému byste měli naslouchat, ale zatím jste se o to nesnažili?

Od koho přijímáš rady a podněty do života? Necháš si vůbec od někoho radit?

MODLITBA Žiji ve společnosti, která mi říká, že mám věřit jen svým vlastním pocitům. Zdá se, že všechny věci uvnitř i vně mne se spikly proti mému úsilí stát se učenlivým studentem tvého Slova a života. Usiluji o ducha zlomeného a zkroušeného. Amen.

18

24 Uctívejte Hospodina svým bohatstvím, prvotinami veškeré své úrody; tehdy se vaše stodoly naplní až po okraj a vaše kádě budou přetékat novým vínem. (3:9–10)

BUĎTE ŠTĚDRÍ. Čtvrtým znakem a prostředkem moudrosti je štědrost. Nepřiměřená láska k penězům a důvěra v jejich moc nás zaslepuje. Nejlepší způsob, jak zlomit moc peněz nad námi, je hodně jich rozdat. První plody úrody se měly dávat Bohu a chudým, i když nebylo jisté, jak velká úroda ve skutečnosti bude.

Jeden farmář řekl svému pastrovi, že jedna z jeho krav nečekaně porodila dvě telata, „a až je prodám, výtěžek, který za jedno z nich dostanu, dám církvi“. O několik týdnů později muž svému pastrovi oznámil: „Je mi líto, že to musím říct, reverende, ale Pánovo tele zemřelo.“ Pro mnohé z nás je to vždy Pánovo tele, které zemře. Nedáváme Bohu plánovaně a oddaně. Čekáme, jestli budeme mít peníze na všechno, co chceme, a pak dáváme Bohu, až když jich je přebytek. Naproti tomu Ježíš, ačkoli byl nekonečně bohatý, nedal jen přebytek, ale celé své bohatství, a dokonce i svůj život, aby nás zachránil (2 Kor 8,9).²⁷

Dokážete vymyslet plán, podle kterého byste mohli v příštích měsících zvýšit procento svých příjmů, které odevzdáváte?

Jak souvisí majetek, štedrost s vírou?

MODLITBA Otče, pomoz mi přemýšlet o tom, jak bych měl uplatňovat princip „prvotin“ se svým bohatstvím. Pomoz mi rozdávat s rozmyslem, ne impulzivně. Ať je mé dávání obětavé, nikoliv symbolické. A ať to dělám rád, ne s odporem, a vzpomínám na to, jak Ježíš daroval nejen svůj majetek, ale i vlastní krev. Amen.

25 Můj synu, nepohrdej Hospodinovou kázní a nezlob se na jeho kárání, protože Hospodin kárá ty, které miluje, jako otec syna, kterého má rád. (3:11–12)

19

UČ SE Z PROTIVENSTVÍ. Pátý znak a prostředek k moudrosti souvisí s protivenstvími a problémy v životě. Velkorysé srdce a život mohou často vést k rostoucí finanční prosperitě (3,10). Verše 11–12 však ukazují, že to v žádném případě není absolutní pravidlo. Svět je „plný zla, záhad a potíží, které jsou mimo lidské chápání a napravování“. Znakem moudrosti je být připraven na utrpení. Pokud nejste, těžko zvládnete realitu života. Utrpení je však také disciplínou pro růst v moudrosti. Může vás přivést k Bohu, k větší lásce a síle, nebo vás od něj odvést k zatvrzelosti srdce.

Vzhledem k tomu, že utrpení je nevyhnutelné a učiní vás buď moudřejšími, nebo hloupějšími, co byste měli dělat? Měli byste své potíže přijmout jako prostředek duchovního růstu a součást plánu našeho milujícího nebeského Otce. Pokud nemůžete udělat nic jiného, můžete vždy oslavit Boha tím, že budete mít k němu během utrpení důvěřivý postoj, místo abyste zahořkli. A nejlepším způsobem, jak to udělat, je dívat se na Boha Syna, který za vás trpěl. To vám pomůže důvěřovat mu, když trpíte.

Jak se vyrovnáváte s protivenstvím? Utrpením?

Kdy vás nějaké utrpení posunulo na cestě za Bohem? Kdy tomu bylo naopak?

MODLITBA Poslední, co chci udělat, je modlit se a důvěřovat ti. Přesto jsem poznal, že když se v bouřlivých chvílích přimknu k tobě v modlitbě, budu kvůli tomu duchovně silnější, ne slabší. Připomeň mi, prosím, co dnes říkám, až přijde další trápení! Amen.

26 Neodpírejte dobro těm, kterým náleží, když je ve vaší moci jednat. Neříkejte bližnímu: „Přijď zítra a já ti to dám“ – když už to máte u sebe. (3:27–28)

KONEJTE SPRAVEDLIVOST. Šestáým znakem a prostředkem moudrosti ve 3. kapitole Přísloví je starost o spravedlnost. Dobro, které předáváme bližnímu, znamená praktickou pomoc v ekonomické nebo fyzické nouzi. Je pozoruhodné, že text dodává, že se nejedná o pouhou dobročinnost, ale o to, co tvému bližnímu náleží. Zároveň svoji pomoc nemáme odkládat. Nepostarar se o něj, když je v nouzi, není jen nedostatek lásky, ale nespravedlnost. Řečeno přímo: Pokud máš věci, které tvůj bližní nemá, poděl se o ně, protože on nebo ona má právo na část světa, nad kterou tě Bůh ustanovil dočasným správcem.

Jan Kalvín napsal: „Nemáme se ohlížet na to, co si lidé zaslouží sami od sebe, ale máme hledět na Boží obraz... kterému jsme povinni veškerou úctou a láskou.“ Ježíšovo podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,27–36) definuje našeho bližního jako každého, koho potkáme v nouzi.

*Lidi, kteří mají v různých ohledech méně než my, je okolo nás hodně.
Jak rozlišovat komu pomoci?*

Je někdo ve tvém okolí, komu bys měl nějak pomoci?

MODLITBA Otče, žiji v nejsoutěživější společnosti na světě, a tak se upínám na to, co si lidé „zaslouží“. Dej mi, ať si uvědomím, že každý člověk, i ten nejzkaženější a nejzlomenější, má pro tebe nekonečnou hodnotu. Dej, ať překročím fráze a skutečně miluji své bližní svými pozemskými statky. Amen.

20

27 Počátek moudrosti je tento: Získejte moudrost. I když tě to bude stát všechno, co máš, získej porozumění. Važ si jí, a ona tě povznese; ujmi se jí, a ona tě bude ctít. (4:7–8)

PROSTĚ SI JI ZÍSKEJTE. Ve čtvrté kapitole Přísloví se často opakuje výzva „neopouštěj“ moudrost. Poselství je jasné: Nikdy se nevzdávej svého úsilí o moudrost. Udělej pro její získání naprosto cokoli, ať tě to stojí cokoli. Pokud nenabudete moudrosti, budete dělat rozhodnutí, která povedou k jedné obtíži a katastrofě za druhou. Udělejte tedy pro její získání cokoli.

Už jsme viděli něco z toho, co moudrost obnáší: Ponoření se do Božího slova a poslušnost vůči němu, otevřenost vůči kritice, trpělivé učení se skrze protivenství, osobní zapojení se do služby druhým, zejména těm nejpotřebnějším. To vše je třeba

praktikovat reflexivně na základě dlouhodobých zkušeností ve společenství lidí, kteří hledají stejnou moudrost. Takovéto zkušenosti povedou k poznání Boha, sebe sama, k poznání lidského srdce a Jeho cest a k správnému načasování toho, co mám konat. Následně vaše rozhodnutí a volby budou moudřejší. Verš 7 můžeme parafrázovat takto: „Takto získáš moudrost: Prostě ji získejte!“ Moudrost nepřichází k těm nejšťastnějším nebo nejinteligentnějším, ale k těm, kteří jsou nejvíce odhodláni ji najít.

Jak moc jste opravdu odhodláni získat moudrost a co vám v tom brání?

MODLITBA Vyznávám, že moje duchovní odhodlání v minulosti často ochabovalo. Moje vůle je slabá. Pomoz mi hledat moudrost s pohledem upřeným na Ježíše. (Iz 50,7; Lukáš 9,31). Amen.

28 Na vás, muži, volám, můj hlas je určen synům lidským. Prostoduší, pochopte, v čem je chytrost, hlupáci, pochopte, v čem je rozum! (8: 4–5)

PRO KAŽDÉHO. Osmá kapitola Přísloví ukazuje, že pravá moudrost volá ke všem lidem (verš 4), dokonce i k prostoduchým. Nikdo nemusí zůstat bláznem.

Zřejmě největší povzbuzení v této pasáži snadno přehlédneme. Moudrost nás totiž doslova hledá. Přísloví 8 zobrazuje Moudrost jako skutečnou osobu, „takže naše vlastní hledání, jakkoli vážné musí být... je odpovědí, nikoli nejistým hledáním“. Kdo je touto osobou? Nový zákon ukazuje, že je to sám Ježíš, „Boží moc a Boží moudrost“ (1 Kor 1,24). Řeční filozofové věřili, že za vesmírem stojí kosmický princip, Logos, který mohou objevit pouze vzdělaní a kultivovaní lidé. Janovo evangelium však ukazuje, že je to Ježíš. Osoba, kterou lze poznat a milovat. Nakonec hlavním způsobem, jak se stát moudrým, je navázat s ním osobní vztah a upnout na něj své srdce. A to může udělat každý, bez ohledu na postavení nebo vzdělání.

Jak můžete svůj vztah s Ježíšem Kristem učinit méně formálním a více osobním?

Co ti na budování vztahu s Ježíšem nejvíce pomáhá, pomáhalo?

MODLITBA Děkuji ti, Pane, že jsi Bohem pro všechny lidi. Tvá moudrost není jen pro mystiky a filozofy. Je pro každého, kdo dokáže věřit v Ježíše Krista. „Chválím tě, že jsi tyto věci skryl před moudrými a učenými a zjevil jsi je dětem“ (Matouš 11,25). Amen.

29 Já, moudrost, přebývám spolu
s rozvahou, mám vědění a rozvahu.
Bát se Hospodina znamená nenávidět
zlo, nenávidím pýchu a domýšlivost,
zlé chování a zvrácenou řeč. (8:12–13)

BEZPEČÍ. Být moudrý znamená mít rozvahu a vědění, které přinášejí úspěch (verš 12). Ve verši 13 se pak mluví o nenávisti k aroganci a pýše. Nikdy nesmíme oddělovat verš 12 od verše 13. Proč? David A. Hubbard poznamenává, že arogance a domýšlivost jsou chyby, „k nimž jsou zvláště náchylní bystří a chytří lidé“. Bez bázně před Bohem, může úspěch vést a obvykle vede k pocitu nadřazenosti a pýše. Pak se roztočí spirála. Pýcha vás posouvá k pošetilosti, například k přílišné důvěře ve vlastní intuici, což nakonec vede ke špatným rozhodnutím a pádu.

Pevný charakter je pro úspěch jako pojistka pro zbraň: Zabraňuje vám, abyste se s ní zastřelili. „Pravá moudrost je chytrá a vynalézavá,“ píše Kidner, a to je důvod, proč „pouze pokud je zakořeněná v bázni Hospodinově tak člověka může osvobodit od chyb světské moudrosti. Všimněte si, že slovo nenávist je zde použito dvakrát, a podruhé je vysloveno samotnou Moudrostí. Co je totiž protivné zbožnosti, je protivné moudrosti: neexistuje zde žádný střet zájmů.

***Pokud jste se těšili z nějakého úspěchu, přisvojovali
jste si tajně jeho zásluhy? Vnímáte úspěch jako Boží dar?***

Jak se bránit pocitu pýchy a nadřazenosti?

22

MODLITBA Pane, mé srdce se obává, že když budu spíše laskavý než bezohledný, nebudu úspěšný. Ale vidím, co říká tvé slovo, že pokorná dobrota je nakonec nejpraktičtější, protože kráčí stejnou cestou jako Ježíš, který zvítězil službou a láskou. Amen.

30 U mne je rada i pohotová pomoc,
jsem rozumnost, u mne je bohatýrská
síla. Skrze mne velí velitelé a všichni
urození soudí spravedlivě. Bohatství
a čest jsou u mne, ustavičný dostatek
i spravedlnost. Mé ovoce je lepší než ryzí
a čisté zlato, má úroda je nad výborné
stříbro. (8: 14, 16, 18–19)

VEDLEJŠÍ PRODUKT. Všechny věci, které vytvářejí úspěch jako – správný plán (rada), strategická vynalézavost k jeho uskutečnění (zdravý úsudek) a odvaha k provedení (moc) – patří k moudrosti (verš 14). Všechny úspěchy, které nejsou pouhým štěstím, mají základ v attributech moudrosti.

Moudří lidé jsou praktičtí. Pravá moudrost však stále považuje úspěch pouze za vedlejší produkt, nikoli za hlavní cíl. Moudrost přináší trvalé bohatství – hebrejský termín, který znamená vnitřní bohatství radosti a Boží přízně, jež je lepší než ryzí zlato (verš 19). Možná by bylo nejlepší říci, že skutečná moudrost směřuje k prosperitě, ale samotná prosperita nikdy není konečným cílem moudrého člověka. Moudrý člověk dělá to, co dělá, ne proto, že ho to uspokojuje nebo že to funguje, ale proto, že je to správné a láskyplné vůči Bohu a jeho stvoření. Úspěch se může dostavit nebo ne, ale o to nejde. Pokud úspěch vnímáte jako možný vedlejší produkt, nikoli jako hlavní cíl moudrosti, pak skutečně budete moudří. I když „tvé ruce budou oplývat zlatem“, přesto „nad tebou zlato nebude mít vládu“.

Máte tendenci se buď příliš zajímat o výsledky a praktický úspěch, nebo se o ně příliš nestarat?

Jak si představuješ vnitřní bohatství radosti a Boží přízně a jak je získat?

MODLITBA Modlím se za svou komunitu, zemi a společnost. Bez tvé moudrosti neexistuje společenský řád, a dokonce i ti, kdo tě neuznávají, jsou na něm závislí. Dej nám moudré vůdce, ne blázny. Dej nám pokoj, abychom mohli radostně sloužit tobě i bližním „ve vší zbožné tichosti“. Amen.